

Programové prohlášení Svazu českých spisovatelů

přijaté na zasedání 18. XI. 1971 na Dobříši

Svaz českých spisovatelů je s pocitem hluboké zodpovědnosti, jež pro něj vyplývá z tradic českých dějin a české kultury, z tradic společenského boje po boku dělníků a rolníků, bytostně spojen s revolučními zápasy a cíli Komunistické strany Československa.

Vedení bývalého svazu se těmito tradicím, svému poslání zpronevěřilo. Vytvořilo ze Svazu spisovatelů mocenskopolitický orgán protistranického nacionalistického zaměření, odtrhovalo členy Svazu od vlastního poslání socialistického spisovatele. Pokoušelo se dokonce zpochybnit a zvrátit zahraničně politickou orientaci a spolupráci naší země se Sovětským svazem a s celým socialistickým táborem. S těmito škodlivými a neodpovědnými postoji bývalého vedení Svazu čs. Spisovatelů jsme se důsledně rozešli.

Nový Svaz českých spisovatelů chce ze všech sil podporovat rozvoj naší socialistické vlasti. Vychází přitom z vnitřní potřeby literatury seskupit a spojit síly, odhodlaně podporovat kulturně politickou linii, kterou v současnosti vytyčuje a organizuje Komunistická strana Československa, z úkolů jejího XIV. sjezdu.

Hlásíme se ke všem jejím hodnotám, jež naše literatura ve svém pokrokovém úsilí vytvořila. Chceme vědomě navázat na odkaz velké lidové a revoluční demokratické tradice naší české národní kultury, zejména na vývoj po první světové válce, kdy Říjnová revoluce otevřela před umělci celého světa nové období a netušené perspektivy. Půjdeme cestou, kterou naznačily umělecky průbojně a myšlenkově bohaté avantgardy, počínaje hnutím proletářské kultury, jak ji formulovali Jiří Wolker a S. K. Neumann. Naše literatura se musí opět vrátit k duchu odkazu Bedřicha Václavka a Julia Fučíka, ke svému společenskému poslání. Hlásíme se proto i k odkazu Vladislava Vančury a Zdeňka Nejedlého. K plejádě spisovatelů, jejichž tvorba obrážela těžký zápas o revoluční přeměnu naší společnosti po roce 1945, po osvobození našich zemí sovětskou armádou, inspirovala a pomáhala sjednocovat síly pracujícího lidu při budování socialismu. K plejádě spisovatelů, kterou reprezentují taková jména jako Vítězslav Nezval, Ivan Olbracht, Marie Majerová, Marie Pujmanová, František Hrubín, Václav Řezáč, Konstantin Biebl.

Socialistická literatura, její umělecká síla má sloužit lidu, ukazovat jasně životní perspektivy, oceňovat sílu lidského ducha, pěstovat pocit hrdosti občana socialistické vlasti. Má rozvíjet citové bohatství člověka, jeho morální humanistické vlastnosti, pozvedat celou kulturnost národa. Nechceme přitom zastírat složitost vývoje současného člověka, základní konflikty, ke kterým v dnešní době dochází, ani nemůžeme pomíjet rozpory, které vznikají v třídě rozděleném světě. Žádáme, aby spisovatel ve svém díle tyto rozpory přemáhal, aby se nedal strhnout vlnami

kosmopolitní módnosti, aby hledal pozitivní odpovědi na životní pochybnosti člověka. Pěstování bezvýhodného pesimismu nepatří k rysům naší společnosti a nemůže být proto ani náplní socialistické literatury.

Chceme proto plně v duchu linie XIV. sjezdu KSČ podporovat a rozvíjet literaturu v plné umělecké rozmanitosti, žánrové bohatosti, vynalézavosti a objevnosti socialistického realismu, který je naší základní tvůrčí metodou. (...)

Předpoklady další cesty

Na okraj nového kulturně politického roku

Jiří Hájek

(...)

Od všech, kdo chtějí žít v naší zemi, musíme bez rozdílů žádat především respektování našich zákonů a nařízení. Není například možno, aby v době, kdy ještě někdy podléháme sklonu dělat z toho či onoho problematického či méně úspěšného počinu naší televize málem problém první státní důležitosti, existovali u nás autoři, kteří klidně, jakoby se to samo sebou rozumělo, publikují bez zprostředkování a bez souhlasu zákonných institucí (v tomto případě agentura DILIA) své práce v kterémkoliv západoevropském nakladatelství, aby za ně dostávali vysoké honoráře a byli postihováni nanejvýš několika stovkami korun pokuty za porušení valutových předpisů. Jestliže taková nakladatelství jako C. J. Bucher (Luzern-Frankfurt a. M.) zakládají celou edici české literatury, kterou se svrchovaným uznáním a vítězoslávou vítá poslední Tigridovo Svědectví, jež zároveň pohotově přináší ukázkou z patrně asi vůbec nejslabší a nejhloupější knížky této řady, z Morčat Ludvíka Vaculíka, pak jistě dobře vědí, co činí. Musí na to mít i mimořádné finanční prostředky, protože o silné neprodejnosti většiny těchto spisů na dnešním západoněmeckém a švýcarském trhu nemůže být pochyb. Musí však také vědět, co činí i jejich čeští, dosud v Praze žijící autoři L. Vaculík, P. Kohout, I. Klíma, J. Šotola a A. Kliment, kteří – opět v čele s neúnavným povídalákem L. Vaculíkem – zároveň udílejí na všechny strany interviewy a mohou se přetřhnout, aby před celou západní antikomunistickou Evropou nadělali co nejvíc směšnohrdinských pukrlat, žijíce si při tom tak pohodlně jako málokdo v naší zemi.

Nevím, co tito lidé očekávají. Měli by už přinejmenším pochopit, že míra velkomyslnosti naší společnosti vůči nimse jejich dosavadním chováním vyčerpala až do dna a že ji nemohou donekonečna zneužívat.

(...)

Tvorba 4, 1972, č. 3, 19. 1., s. 5)

"Tuto marxisticko-leninskou koncepci umělecké tvorby přijímáme jako svou. Nevracíme se tedy do 'staré tlející vody', ale znovu vstupujeme do širokého řečiště s živým věčně tekoucím proudem. V umění není návratu. Socialistický realismus je pro nás *způsob, jak literatura reaguje na neustále se rozvíjející socialistický život a jak jej sama obohacuje*. Přitom se socialistický realismus sám s vývojem života mění, obohacuje a rozvíjí. Jestliže jej takto pochopíme, ponese naše nová, socialistická literatura ve svém *obsahu i formě* vždy pečeť modernosti."

"Jeho povinnost jako spisovatele je daleko větší. Je třeba, aby odhaloval a zobrazoval současného člověka v jeho nejniternejší podobě. A tím také zároveň říkáme, že nechceme a nesmíme zakrývat rozpory, které vznikají v třídně rozděleném světě, že nesmíme zatajovat základní konflikty, ke kterým v naší době dochází, že nechceme zastírat a pomíjet celou složitost vývoje a života současného člověka.

Socialismus nezůstal bez nepřátel vnějších i vnitřních – nedávná doba nám to až příliš jasně dokázala. Ale to není všechno. Lidé vcházející do socialistického způsobu života stále ještě sami v sobě nesou určité pochyby, beznaděj, sobectví, pohodlnost, nevědomost, někdy sebeuspokojení, sklon k byrokracii, kariérismu a konzumnímu chápání socialismu, z něhož pak plyne honba za neoprávněnými výdělky, fluktuace, marodérství, zneužívání výhod socialismu. Objevují se případy příživnictví, rozkrádání státního majetku a podobné nešvary. To vše naši cestu zpomaluje, znehodnocuje, ztěžuje. Ani socialistický občan není andělem. I v jeho životě zůstaly mravní, citové i charakterové problémy a křížovky. Lidé se i dnes liší v tisíci nuancích. Každý člověk je bojištěm mezi starým a novým. Všichni jsme závislí na životních podmínkách, ovlivňuje nás životní prostředí, podléháme vlivům dobrým i zlým, socialistickým i nesocialistickým. Žijí a šíří se mezi námi nejrůznější maloměšťácké a buržoazní ideje, často socialisticky maskované, kdy záporné znaménko není dost zřetelné, protože jde o velmi citlivé vnitřní vztahy k životu, k práci, k přátelům.

Tvorba komunistického a vůbec pokrokového spisovatele proto nemůže postrádat pořádný kus odvahy, práva a povinností poluodhalovat rozpory a negativní jevy našeho života. Zároveň se však musí stavět na stranu nového proti starému a zásadně stranit všemu, co pomáhá rozvoji socialistické společnosti a tím i člověku a jeho všestrannému lidskému rozvinutí, plnosti. Člověku, který je hlavním tématem socialistické literatury.

Tento rys socialistické stranickosti výrazně odlišuje naše pojetí realismu od pouhého kritického realismu, kd eumělec věděl, že společnost, ve které žije, není v pořádku, ale neměl vždy tak bystrý zrak a odhad, aby v třídních bojích poznsl správnou cestu k zítřku. Postavení spisovatele, který žije a tvoří v řádu, v němž politickou moc převzala dělnická třída, je podstatně jiné, odpovědnější."

(...)

(Sjezdová zpráva předsednictva výboru Svazu českých spisovatelů, přednesená s. Janem Kozákem na ustavujícím sjezdu Svazu českých spisovatelů 31. 5. 1972)